

سلسله بحث‌های

کارگروه مطالعات آموزش عالی در دوران کرونا و پسا کرونا

مدیریت مراکز آموزش عالی

کشورها در وضعیت کرونا کووید ۱۹

دکتر عبدالرحیم نوه ابراهیم

همکاران: دکتر عزیزالله حبیبی، دکتر فرهاد بلاش

دانشگاه خوارزمی

طرح

ارتقاء ۵ دانشگاه و
۵ واحد پژوهشی
برتر کشور به تراز
بین‌المللی

بیماری همه گیر کووید ۱۹، که طی چند هفته منجر به بحران بی سابقه‌ای در حوزه‌های مختلف شد، بر کل نظام آموزش عالی در سراسر جهان تأثیر گذاشته است. مورد خاصی که این بیماری همه‌گیر نشان داده است، لزوم افزایش دیدگاه‌های بین‌المللی و جهانی بر تحلیل تأثیرات مختلف کووید ۱۹ در کوتاه مدت و بلند مدت است. چندین سازمان و انجمن‌های آموزش عالی، از جمله انجمن‌های دانشجویی و سایر سازمان‌های درگیر در آموزش عالی، نظرسنجی‌هایی را با تمرکز خاص روی یک منطقه یا موضوعات خاص برای تجزیه و تحلیل اثرات همه‌گیر بر روی آموزش عالی در سطح جهانی صورت داده‌اند. این سنجش‌ها منجر به درک کلی در مورد چالش‌های فعلی که مؤسسات و سیستم‌های آموزش عالی با آن روبرو هستند را ایجاد می‌کند و به آگاهی از دیدگاه‌های روشن‌تری از آینده مدیریت آموزش عالی کمک می‌کند. نتیجه بررسی‌های کلان نشان می‌دهد: چشم‌اندازهای بین‌المللی و جهانی با توجه به همه‌گیر بودن و تأثیرات آن، همچنین بازنگری در اهداف جهانی آموزش عالی و دستیابی بهتر از طریق تحقیق و آموزش آموزش عالی با کیفیت بالاتر، در مدیریت آموزش عالی از همیشه مهمتر بنظر می‌رسد.

اقدامات انجام شده تأثیرات جدی بر آموزش عالی داشته است. آن‌ها، اغلب به طرز چشمگیری، تحت تأثیر شرایطی قرار گرفته‌اند که آموزش عالی را به‌طور ناگهانی مجبور به انجام تحقیقات و آنچه امروزه با عنوان "آموزش آنلاین اضطراری" نامیده می‌شود، سوق دهند. دانش‌جویان به کمک نیاز دارند، کارکنان با چالش‌های بی سابقه‌ای از جمله ناامنی شغلی روبرو هستند، مسئولین دانشگاه مجبور هستند که نحوه مدیریت دانشگاه خود را بازتعریف کنند و به منظور پیش‌بینی سناریوهای میان مدت و بلند مدت، مهم است که آنچه را که اکنون اتفاق می‌افتد، ثبت کنند، از پیامدهای رخ داده برای دانش‌جویان بومی و بین‌المللی گرفته تا دوره‌های پاره وقت، مشکلات دانشکده‌ها و کارمندان دانشگاه. این گزارشات می‌توانند تأثیرات موثری بر آموزش و پژوهش و مشارکت سیاسی و اجتماع داشته باشند. یک روند مثبت که در مطالعه پیش‌رو برجسته است رویکردهای باورنکردنی نوآورانه در مورد مسائل پیش رو و مقاومت دانشگاه‌هاست. همچنین توجه ذی‌ربطان به سیاست‌گذاری برای بهبود آموزش عالی در سراسر دنیا است. امید است که این امر، روند منفی گزارش شده برای آموزش عالی را متعادل کند، و اعتقاد و اعتماد به حقایق و ارزش تجربه مشترک را به ما بازگرداند.

چکیده

این مطالعه بخشی از فعالیتهای گسترده‌ای است که توسط انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها (International Association of Universities) برای اطلاع از تأثیر کووید ۱۹ بر آموزش عالی انجام شده است. بسیاری از سازمان‌ها در سراسر جهان اطلاعات مفیدی را جمع‌آوری و به اشتراک می‌گذارند. انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها مجموعه‌ای از صفحات وب را ایجاد کرده تا این موارد را در دسترس جامعه آموزش عالی جهانی و سایر بازیگران جامعه قرار دهد. انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها امیدوار است که این گزارش پیمایشی جهانی را در مورد تأثیر کووید ۱۹ بر آموزش عالی به‌دست دهد و به‌عنوان منبع مفیدی از اطلاعات برای همه افراد علاقمند به آموزش عالی باشد.

بررسی جهانی انجمن بین‌المللی دانشگاه‌ها در مورد تأثیر کووید ۱۹ بر آموزش عالی در سراسر جهان از ۲۵ مارس تا ۱۷ آوریل ۲۰۲۰ به صورت آنلاین در دسترس بود. این تعداد ۵۷۶ پاسخ از ۴۲۴ مؤسسه آموزش عالی مستقر در ۱۰۹ کشور و دو منطقه از چین (هنگ کنگ و ماکائو) است. از مجموع پاسخ‌های چندگانه مشابه، فقط یک پاسخ برای آنالیز نگه داشته شده است، بنابراین تعداد نهایی پاسخ‌های بررسی شده برای آنالیز ۴۲۴ است. معیارهای انتخاب عبارتند از: کامل بودن پاسخ (کامل در مقابل پاسخ‌های ناقص)، جایگاه پاسخ‌دهنده در مؤسسه (اولویت بالاترین مقام، به‌عنوان مثال، استاد در مقابل استادیار) و تاریخ تکمیل (به‌عنوان مثال، دو عضو هیئت علمی، آخرین نفر دیگر حفظ شده است). بیشتر سوالات در این نظرسنجی سوالات بسته بودند. پاسخ‌دهندگان مجبور بودند بین گزینه‌های خاصی انتخاب کنند. با این وجود، دو سؤال باز اختیاری نیز وجود داشت که به پاسخ‌دهندگان این فرصت را می‌داد تا در مورد مهمترین چالش‌های موجود با توجه به بحران فعلی گزارش دهند. این سوالات به آن‌ها امکان می‌دهد فرصت‌های احتمالی یا تغییراتی را که معتقدیم ممکن است بر آموزش عالی فراتر از وضعیت اضطراری فوری تأثیر گذارد، شناسایی کنند.

کلیدواژه‌ها:

آموزش عالی؛ مدیریت و رهبری دانشگاهی؛ کووید ۱۹

خلاصه مطالعه

-تجزیه و تحلیل پیمایشی بر اساس ۴۲۴ پاسخ کامل از مراکز بین‌المللی در ۱۰۹ کشور و دو منطقه ویژه چین (هنگ کنگ و ماکائو) انجام شده است. نتایج هر دو در سطح جهانی و در سطح منطقه‌ای در چهار منطقه جهان (آفریقا، قاره آمریکا، آسیا و اقیانوس آرام و اروپا) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

-مشخصات پاسخ دهندگان شامل اعضای هیئت علمی (۲۰٪)، روسای موسسات (۱۷٪) و روسای دفاتر بین‌الملل (۱۶٪) می‌باشند.

-تقریباً تمام مؤسساتی که به این نظرسنجی پاسخ داده‌اند تحت تأثیر کووید ۱۹ قرار داشتند: ۵۹٪ از آنها پاسخ داده‌اند که تمام فعالیت‌های دانشگاه متوقف و موسسات‌شان کاملاً بسته شده است و در آفریقا این میزان به ۷۷٪ می‌رسد.

-تقریباً کلیه مراکز اداری (۹۱٪) زیرساخت‌هایی برای برقراری ارتباط با دانشجویان و کارمندان خود در مورد کووید ۱۹ دارند. با وجود این، پاسخ دهندگان برای اطمینان از جریان‌های ارتباطی روشن و کارآمد با کارکنان و دانشجویان، یک چالش فوری را گزارش دادند.

-تقریباً ۸۰٪ از پاسخ دهندگان معتقدند کووید ۱۹ در سال تحصیلی جدید بر روی تعداد ثبت‌نام‌ها تأثیر خواهد گذاشت. تقریباً نیمی (۴۶٪) معتقدند که این تأثیر بر دانشجویان بین‌المللی و محلی تأثیر خواهد گذاشت. برخی از مراکز دانشگاهی، به‌ویژه بخش خصوصی، گزارش دادند که این امر پیامدهای مالی منفی را در بر خواهد داشت.

-دو سوم مؤسسات آموزش عالی گزارش دادند که مدیریت و دانشکده‌ها در زمینه توسعه سیاست‌های عمومی مربوط به کووید ۱۹ با مقامات دولتی یا غیردولتی مشورت کرده‌اند.

-تقریباً نیمی (۴۸٪) از پاسخ‌دهندگان اظهار داشتند که دولت / وزارتخانه از مؤسسه در کاهش اختلالات ناشی از کووید ۱۹ حمایت می‌کند. متداول‌ترین کمک، کمک به تکمیل سال تحصیلی است.

-در رابطه با مشارکت‌ها، ۶۴٪ از مؤسسات آموزش عالی گزارش داده‌اند که کووید ۱۹ اثرات متنوعی خواهد داشت. نیمی از آن‌ها گزارش دادند که کووید ۱۹ مشارکت‌ها را تضعیف کرده است، در حالی که ۱۸٪ گزارش داده‌اند که باعث تقویت

آن‌ها مشارکت شده است. با این حال، برای ۳۱ درصد از پاسخ‌دهندگان، بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ فرصت‌های جدیدی را با موسسات همکار ایجاد کرده است.

-تقریباً در تمام موسسات آموزش عالی، کووید ۱۹ موثر بر تدریس و یادگیری بوده است. دو سوم آن‌ها اعلام کرده‌اند که آموزش کلاسی با تدریس و یادگیری از راه دور جایگزین شده است. تغییر از تدریس چهره به چهره به فاصله‌ای بدون برخی چالش‌ها صورت نگرفته است، اصلی‌ترین این چالش‌ها دسترسی به زیرساخت‌های فنی، شایستگی‌ها و پداگوژی‌های مربوط به آموزش از راه دور و الزامات رشته‌های خاص تحصیلی است.

-در عین حال، حرکت اجباری به تدریس و یادگیری از راه دور فرصت‌های مهمی برای امکان یادگیری انعطاف‌پذیرتر، کشف یادگیری ترکیبی و آمیختن یادگیری همزمان با یادگیری ناهمزمان ارائه می‌دهد.

-کووید ۱۹ در تحرک دانشجویان بین‌المللی ۸۹٪ تأثیر داشته است. نوع تأثیر متنوع است و از یک نهاد به نهادی دیگر متفاوت است، اما در کل همه جا منفی بوده است.

-خوشبختانه، اکثر موسسات آموزش عالی برنامه‌های اقتضائی برای کاهش این تأثیر در دست دارند. در همین زمان، ۶۰٪ از موسسات آموزش عالی همچنین گزارش دادند که کووید ۱۹ تحرک مجازی و یا یادگیری آنلاین مشارکتی را به عنوان گزینه‌هایی برای تحرک فیزیکی دانشجویی افزایش داده است. این مسئله ممکن است بین‌المللی-سازی را تا حدی محافظت کند اما در هر صورت این تغییر باید با جزئیات بیشتری مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

-کمی بیشتر از نیمی از موسسات آموزش عالی در نظر دارند امتحانات مربوط به ترم را طبق برنامه‌ریزی شده انجام دهند، گرچه اکثر آن‌ها قصد دارند با اقدامات و روش‌های ارزیابی جدید این کار را صورت دهند. با وجود تنوع منطقه‌ای قابل ملاحظه ۸۰ درصدی در مراکز دانشگاهی اروپا، آن‌ها قصد دارند امتحانات خود را برگزار کنند، در حالی که امتحانات در ۶۱٪ مراکز دانشگاهی آفریقا در معرض خطر به تعویق افتادن یا لغو شدن هستند.

-تا آنجا که به تحقیقات مربوط می‌شود، ۸۰٪ از مراکز آموزش عالی گزارش دادند که تحقیقات‌شان تحت تأثیر بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ قرار گرفته است. بیشترین تأثیر کووید ۱۹، لغو سفرهای بین‌المللی (در ۸۳٪ موسسات آموزش عالی) و

ابطال یا به تعویق افتادن کنفرانس‌های علمی (در ۸۱٪ مؤسسات آموزش عالی) است. علاوه بر این، پروژه‌های علمی در معرض خطر تکمیل نشدن در کمی بیشتر از نیمی از مؤسسات آموزش عالی (۵۲٪) هستند.

-تنها ۴۱٪ از مؤسسات آموزش عالی در تحقیقات کووید ۱۹ شرکت دارند، اما تقریباً همه محققان آنها در تدوین سیاست فعلی عمومی نقش دارند. سه چهارم از مؤسسات از طریق رهبری نهادی و یا از طریق محققان خود در سیاست‌های عمومی مشارکت می‌کنند. یک چهارم مؤسسات آموزش عالی توسط دولت‌ها به‌عنوان ذینفعان مهم در توسعه سیاست‌های عمومی در نظر گرفته شده‌اند، هم به‌عنوان مؤسساتی که نیاز به مشورت دارند و همچنین تخصص آنها در تحقیقات.

-کووید ۱۹ در اکثر مؤسسات آموزش عالی، بر **تعهدهای جدید به جامعه** تأثیر گذاشته است. در حدود کمتر از نیمی از آنها، تأثیر مثبت بود - بحران باعث افزایش تعهد اجتماعی شد، در حالی که اندکی کمتر از یک سوم این تأثیرات منفی بود - این امر باعث کاهش فعالیت‌های مشارکتی در مؤسسات آموزش عالی شد.

-در سطح منطقه‌ای، این تأثیر نابرابر است، به طوری که کووید ۱۹ عمدتاً مشارکت جامعه را در قاره آمریکا افزایش داده و در آسیا و اقیانوس آرام کاهش یافته است.

-بیش از نیمی از مؤسسات آموزش عالی در زمینه کووید ۱۹ مشغول مشارکت اجتماعی هستند. فعالیت‌ها متنوع است و از یک مؤسسه به مؤسسه‌ای دیگر متفاوت است.

پیامدهای مالی

بسیاری از پاسخ‌دهندگان پیامدهای مالی را مهمترین چالش برای مؤسسات خود عنوان کردند. به‌ویژه مؤسسات آموزش عالی خصوصی، نه تنها نگرانی خود را در رابطه با پرداخت شهریه و کاهش احتمالی تعداد دانشجویان در ترم بعدی به دلیل تأثیرات اقتصادی بحران فعلی ابراز **کردند**، بلکه به دلیل عدم اطمینان در مورد زمانی که مؤسسات قادر خواهند بود به یک روال جدید برگردند ابراز نگرانی کرده‌اند. بسیاری از پاسخ‌دهندگان تأکید کردند که کاهش ثبت نام دانشجویان پیامدهای مالی مهمی برای مؤسسه خواهد داشت.

برخی دیگر در مورد تأثیر مالی فوری دانشجویان که قادر به کار و تأمین هزینه زندگی نیستند، اشاره می‌کنند، برخی از آن‌ها به خانه خود به مناطق روستایی سفر می‌کنند و پس از پایان همه‌گیری ممکن است در شرایط مالی نباشند که به آن‌ها امکان بازگشت به موسسه و ادامه تحصیل دهد.

و در آخر، برخی از پاسخ‌دهندگان آینده مالی غم‌انگیز طولانی مدت را با پیامدهای مالی بحران فعلی سلامت و رکود جهانی پیش‌بینی می‌کنند تا منجر به کاهش مثبت نام دانشجویان شود. این امر بر وضعیت مالی مؤسسات تأثیر منفی خواهد گذاشت. اگرچه مؤسسات خصوصی ممکن است با کمبود شهریه، کمبود درآمد را تجربه کنند، اما مؤسسات دولتی به همان اندازه نگران کاهش احتمالی حمایت عمومی به‌عنوان یک نتیجه از بحران مالی هستند که در همه جای کشور گسترده است.

بهبود آمادگی برای مدیریت بحران

برخی از پاسخ‌دهندگان تأکید کردند که این تجربه فرصتی را برای آماده‌سازی بهتر نهاد خود برای مقابله با بحران‌های دیگر یا مشابه در آینده فراهم می‌کند. اگرچه، در کوتاه مدت، این موسسه همچنان در حال مقابله با فوریت شرایط است، اما می‌توان آن را فرصتی متفاوت برای مؤسسات دانست تا از مدیریت بحران آگاهی یابند. این ممکن است منجر به افزایش مقاومت و چابکی موسسه در هنگام پاسخگویی به چالش‌های پیش‌بینی نشده در آینده شود.

پیام خاص این مطالعه

نتایج این مطالعه نشان دهنده درجه اهمیت استرس و محدودیت حال حاضر توسط مؤسسات آموزش عالی در سراسر جهان است. تقریباً تمام مؤسساتی که به این مطالعه پاسخ داده‌اند، به‌نوعی تحت تأثیر بحران کووید ۱۹ قرار گرفته‌اند و این بحران بر کلیه فعالیت‌های نهادی آن‌ها تأثیر گذاشته است. اجتناب کامل از اختلال‌ها در فعالیت‌های موسسه و چگونگی مدیریت از راه دور تا حدی ممکن است منجر به بی‌کیفیتی فعالیت‌ها شود و از طرف دیگر نابرابری فرصت‌های یادگیری را افزایش دهد. تلاش‌های صورت گرفته برای جلوگیری از یک سال تحصیلی بی‌اثر، برای اطمینان از برنامه‌ریزی‌های آینده با

وجود عدم اطمینان زیاد، با خطر کاهش بودجه‌های خصوصی و بالقوه همچنین سرمایه دولتی، نشان دهنده فشار باورنکردنی بر مؤسسات آموزش عالی برای مقابله با جریان فعلی بحران و در عین حال انعطاف‌پذیری و خلاقیت آن‌ها است.

علاوه بر این، تجزیه و تحلیل منطقه‌ای، تفاوت‌های اساسی بین مؤسسات در آفریقا و مناطق دیگر را نشان می‌دهد. به عنوان مثال، در آفریقا درصد رشته‌های دانشگاهی که تدریس را به طور کامل لغو کرده یا امتحانات را به تعویق انداخته‌اند بیشتر از سایر مناطق است. این احتمالاً به دلیل میزان دسترسی کمتر به فناوری در آفریقا نسبت به سایر مناطق است، که این امر همچنین اجرای گزینه‌های دیگر برای تحرک فیزیکی دانشجویان را دشوار می‌کند.

آفریقا منطقه‌ای است که بزرگترین چالش‌ها در تحقیق و کمترین میزان حمایت و همکاری با دولت‌ها را گزارش می‌دهد، در حالی که در عین حال منطقه‌ای است که مؤسسات آموزش عالی در آن اثر منفی کووید ۱۹ را بر همکاری‌های بین‌المللی گزارش می‌دهند. همه این‌ها اشاره به افزایش بالقوه شکاف بین مؤسسات آموزش عالی در آفریقا و دیگر مناطق جهان دارد. با این حال، خطر رشد نابرابر در آفریقا یک مشکل عمده محسوب می‌شود. پاسخ‌های این نظرسنجی نشان می‌دهد که خطر کووید ۱۹ بر افزایش نابرابری در بین مؤسسات آموزش عالی و نیز در داخل یک منطقه جغرافیایی خاص وجود دارد. این امر در مورد دسترسی به فناوری و همچنین وابستگی مالی به ثبت‌نام دانشجویان صادق است. همچنین در سؤال مربوط به همکاری‌ها قابل مشاهده است، که در آمریکا، آسیا و اقیانوس آرام و اروپا تقریباً نیمی از مؤسسات آموزش عالی آن‌ها پاسخ دادند که دوره کووید ۱۹، آن‌ها را تقویت کرده و یا فرصت‌های جدید برای آن‌ها ایجاد کرده است ولی نیمی دیگر پاسخ دادند که آن‌ها را تضعیف کرده است. همین اختلاف بین گروه‌های مختلف مؤسسات آموزش عالی نیز می‌تواند در مورد درگیر شدن در جامعه دیده شود. خطر این‌که بحران کووید ۱۹ نابرابری‌های موجود را تشدید کند، موضوعی است که جامعه جهانی آموزش عالی باید از طریق همکاری با سایر ذینفعان اجتماعی و به ویژه با دولت‌های ملی به آن بپردازد.

در مورد این موضوع، نتایج نشان می‌دهد که مؤسسات آموزش عالی که در مورد کووید ۱۹ تحقیق می‌کنند، دولت‌های مربوطه آن‌ها را به عنوان منبع تخصص مرتبط می‌شناسند و مورد مشاوره آن‌ها قرار می‌گیرند. به طور کلی، تقریباً سه چهارم از مؤسسات از طریق رهبری نهادی خود یا از طریق محققان خود در سیاست‌های عمومی مشارکت می‌کنند. این نتیجه بسیار جالب است زیرا بر اهمیت مؤسسات آموزش عالی برای جامعه و به رسمیت شناختن این اهمیت توسط جامعه

تأکید می‌کند. در واقع، بحران کووید ۱۹ فرصتی برای بخش آموزش عالی برای نشان دادن اهمیت تحقیقات و تخصص‌های موجود در موسسات آموزش عالی در سراسر جهان است.

پیشنهاد‌های این مطالعه

پیشنهاد می‌گردد برای وضوح بیشتر شرایط در سطح ملی در ایران چنین مطالعاتی برای کلیه دانشگاه‌های کشور با شیوه‌ای مشابه صورت پذیرد تا برای سیاست‌گذاری و مدیریت دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی بتوان با دیدی واقع‌گرایانه‌تر خط‌مشی‌ها و سناریوهای پیش‌رو را تدوین نمود. همچنین قابل تامل است که احتمالاً تنها راه برای به حداقل رساندن این ریسک، همکاری بیشتر بین موسسات آموزش عالی، دولت‌ها، بخش خصوصی و جامعه است. کووید ۱۹ همه‌گیر است، یک چالش جهانی که فقط به لطف توسعه راه‌حل‌های مشترک در سطح جهانی و اجرای محلی می‌توان از آن عبور کرد. اهمیت درک شده از همکاری‌های بین‌دانشگاه‌ها به‌منظور توسعه راه‌حل‌های مشترک برای بحران فعلی و آینده در کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت باید افزایش یابد. این گزارش جهانی، می‌تواند تحقیقات بیشتری را در مورد تأثیر کووید ۱۹ بر آموزش عالی برانگیزاند و به‌عنوان منبع مفیدی از اطلاعات برای همه علاقه‌مندان به آموزش عالی تلقی شود.

منابع:

<https://www.aaup.org/issues-higher-education>

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/index.html>

<https://en.unesco.org/themes/education>

<https://www.whed.net/About.html>

<https://www.iau-aiu.net>

<https://www.undp.org/coronavirus>

https://www.universityworldnews.com/page.php?page=Coronavirus_Hub